

Ivan Filipović*

Arhitektonski fakultet, Univerzitet u Beogradu

Kosta Stojanović**

Arhitektonski fakultet, Univerzitet u Beogradu

Proizvodnja regulatornih okvira za objekte ambasada i njihov uticaj na razvoj gradova

SAŽETAK

Kada se istražuju regulatorni okviri koji definišu i kontrolišu proces izgradnje ambasada i drugih objekata diplomatsko-konzularne namene, oni su *a priori* bazirani u odredbama Bečke konvencije o diplomatskim odnosima. Kao takvi, oni preuzimaju odredbe Konvencije kao pravni dokument višeg reda i svi zakoni, pravilnici i regulative države u kojoj će potencijalno biti građena diplomatsko-konzularna predstavništva, uključujući objekte ambasada, moraju biti podređeni odredbama Konvencije. Posebno se ističe koncept ekstrateritorijalnosti, koji najčešće omogućava izuzeće od svih arhitektonskih i urbanističkih smernica zemlje – domaćina. Cilj ovog istraživanja je ispitivanje, klasifikacija i postavljanje teoretskih okvira za procese koji utiču na proizvodnju regulatornih okvira za objekte ambasada i njihov uticaj na razvoj gradova. Bazična pretpostavka odsustva jasne regulative kao posledice retкости projektovanja ovih tipologija je validna, međutim, neophodno je podvući dokumentovane štetne uticaje na urbano tkivo, njegov kontinuitet i morfologiju zbog odsustva jasnog pravnog okvira. Štetni prostorni uticaji su najuočljiviji u prostorno-bezbednosnim

* ivan.filipovic@arh.bg.ac.rs

** kostastojanovic1@gmail.com

rizicima, koje je moguće pratiti i dokumentovati. Bezbednosni rizici imaju tendenciju širenja na okolne javne gradske prostore i susedstva, stvarajući nepovoljne efekte koji se primarno odražavaju na kvalitet urbanog života. Prikazani rezultati ukazuju na promenljivost pristupa u interpretaciji arhitektonskih i urbanističkih smernica u procesu gradnje diplomatsko-konzularnih predstavništava. Ove interpretacije su neretko posledica odsustva jasno postavljenih regulatornih okvira, koji pretpostavljaju potpuno korišćenje privilegija definisanih odredbama Bečke konvencije o diplomatskim odnosima pri izgradnji objekata ambasada. Zaključna razmatranja govore o neophodnosti interdisciplinarnog pristupa i osnaživanju različitih aktera, sa ciljem održivog razvoja i balansa urbane bezbednosti i arhitektonsko-urbanističke regulative.

KLJUČNE REČI: *ambasada, regulatorni okvir, urbana bezbednost, javni prostor*

UVOD

Regulatorni okviri koji definišu i kontrolišu proces izgradnje ambasada i objekata diplomatsko-konzularne namene od suštinskog su značaja za razumevanje njihovog uticaja na urbani razvoj i bezbednost gradova (Filipović i Vasiljević Tomić, 2022). Ovi okviri zasni-vaju se na odredbama Bečke konvencije o diplomatskim odnosima, koja predstavlja pravni dokument najvišeg reda u međunarodnim odnosima. Zakonodavstvo zemlje domaćina mora biti usklađeno s odredbama ove konvencije pri izgradnji diplomatsko-konzularnih predstavništava, što uključuje i objekte ambasada. Poseban značaj ima koncept ekstrateritorijalnosti, koji omogućava izuzeće od lokalnih arhitektonskih i urbanističkih smernica u okviru domaćih pravila.

Cilj ovog istraživanja je ispitivanje i postavljanje teoretskih okvira za procese koji oblikuju regulatorne okvire za izgradnju diplomatskih objekata i njihov uticaj na urbani razvoj. Nejasna ili nepotpuna regulativa često se objašnjava specifičnom prirodom ovih objekata i retkošću njihove izgradnje. Ipak, prisutni su i dokumentovani štetni uticaji na urbano tkivo, njegov kontinuitet i morfologiju, koji nastaju zbog nedostatka jasno definisanih pravnih okvira. Takvi prostorno-bezbednosni rizici, kao što su oni identifikovani u radovima Filipovića i Vasiljević Tomić (2020), mogu se pratiti i dokumentovati kroz pojavu nepovoljnih efekata koji se prenose na javne gradske

prostore i okolna susedstva, a samim tim negativno utiču na kvalitet urbanog života.

Rezultati istraživanja (npr. Filipović 2019, 2021) ukazuju na promenljivost u interpretaciji arhitektonskih i urbanističkih smernica tokom izgradnje diplomatsko-konzularnih predstavništava, koja je često posledica odsustva jasno postavljenih regulatornih okvira. Upravo ta promenljivost omogućava da se privilegije Bečke konvencije maksimalno koriste, što ukazuje na potrebu za interdisciplinarnim pristupom i jačanje različitih aktera u procesu planiranja, sa ciljem postizanja održivog razvoja i balansa između urbane bezbednosti i lokalnih arhitektonsko-urbanističkih normi.

BEČKA KONVENCIJA O DIPLOMATSKIM ODNOSIMA

Istraživanje regulatornog okvira za izgradnju objekata ambasada zahteva upoznavanje sa Bečkom konvencijom o diplomatskim odnosima iz 1961. godine, pravnim dokumentom najvišeg reda. Ova konvencija definiše pravila diplomatskih odnosa među državama-potpisnicama, određujući privilegije koje omogućavaju diplomatama da obavljaju funkcije bez prisile i uznemiravanja zemlje domaćina. Do oktobra 2018. godine, 192 od 193 države ratifikovale su ovu konvenciju, što je čini temeljom savremenih međunarodnih odnosa.

Berrige i Lloyd (2012) daju konciznu definiciju Bečke konvencije o diplomatskim odnosima:

Rezultat dugih multilateralnih pregovora koji su kulminirali konferencijom održanom u Beču na kojoj su bile predstavljene 81 država. Njihov cilj bio je kodifikacija i pojašnjenje postojećeg običajnog međunarodnog prava u vezi sa diplomatskim agentima i diplomatskim misijama koje razmenjuju države, posebno njihovih privilegija i imuniteta. Konvencija je stupila na snagu 1964. godine; praktično svaka suverena država je postala potpisnica; a takođe se generalno smatra da izražava običajno međunarodno pravo o ovoj temi. Međutim, mora se napomenuti da formalno prihvatanje konvencije od strane države ne znači nužno, a u praksi vrlo retko znači, da njene odredbe automatski stupaju na snagu u unutrašnjem pravu te

države. Za unutrašnji pravni sistem da bi dao efekat izuzetnim očekivanjima diplomata, koja proizilaze iz privilegija i imuniteta koje konvencija predviđa, neophodno je domaće zakonodavstvo. Tek nakon što takvo zakonodavstvo utelovljuje ova pravila u unutrašnjem pravu države njeni sudovi će ih formalno priznati. Suprotno implikaciji imena konvencije, ona gotovo ništa ne govori o diplomatskim odnosima (str. 117).

Regulativa Bečke konvencije sadrži odredbe koje se odnose na koncept vlasništva imovine države pošiljalaca i dodeljene privilegije toj imovini. Ovaj aspekt je izabran kao najilustrativniji za funkcionisanje i ispitivanje arhitektonsko-urbanističke regulative za izgradnju diplomatsko-konzularnih predstavništava. Kao što je ranije navedeno, regulative koje se bave relevantnim aspektima kodifikovane su u Konvenciji i, prema pretpostavkama, Bečka konvencija treba da nadjača sve zakone i regulative koje se odnose na imovinu u državi domaćinu (tj. da bude posmatrana kao dokument najvišeg reda). Ova praksa može dovesti do određenih neusaglašenosti i moguće zloupotrebe moći od bilo koje strane, ali pod pretpostavkom da su države pošiljalac i domaćin u prijateljskim odnosima, predlozi za mirno rešavanje i posredovanje eventualnih sporova će uvek imati prioritet.

Član 1 se bavi pitanjem vlasništva: ranije je bilo uobičajeno da diplomatske misije iznajmljuju nekretnine i/ili zemljište na 99 godina u Srbiji, ali, sa implementacijom Zakona o izgradnji i planiranju 2013. godine, diplomatske misije, tj. strane vlade sada imaju mogućnost vlasništva nad zemljištem/nekretninom kao privatnom imovinom (upisivanje privatnog vlasništva 1/1 Vlade zemlje pošiljaoca u Katastru nepokretnosti Republike Srbije). Da bi se pojasnilo, kada se govori o „privatnoj imovini” autori govore o nekretninama koje se koriste za potrebe diplomatske misije, a ne na privatnu imovinu koju stiču privatna lica u diplomatskoj službi/diplomate koje borave u zemljama domaćinima. Takva imovina je pokrivena različitim regulativama Bečke konvencije i neće biti predmet ovog članka. U tom kontekstu, Član 1 precizira:

- (i) „Prostori misije” su zgrade ili delovi zgrada i zemljište koje im pripada, bez obzira na vlasništvo, korišćeni za potrebe misije, uključujući rezidenciju šefa misije.

U ovom slučaju, „vlasništvo” se odnosi na koncept vlasništva nad zemljištem korišćenim za diplomatsku misiju, bilo da je u pri-

vatnom vlasništvu ili iznajmljeno. Kao takav, pojam „prostori” odnosi se na granice parcele, označavajući opseg eksteritorijalnosti zemljišta. Pitanje otvoreno za interpretaciju, kao i mogući izvor rupa u zakonu je izraz „deo zgrade”. Stoga, predlaže se da bilo koja zgrada sa alociranim delovima za diplomatsku misiju uživa iste privilegije i imunitete kao i ona koja se koristi u celini za istu funkciju. Jedan od primera je prethodno zauzet sprat NBGP (bivše Genex) apartmana na Novom Beogradu, u kojem je bila smeštena ambasada Japana pre nego što se misija preselila u novu, namenski zidanu zgradu u Bloku 11a. Ispitivanju i implementaciji ove vrsta mikropodele trebalo bi pažljivo pristupiti, jer su diplomatske misije i okolni stanari ranjiviji na moguće napade. Zloupotreba privilegija i pretvaranje imuniteta u nekažnjivost nije neuobičajeno, pa se preporučuje formiranje savetodavnog tela kako bi se izbegla takva zloupotreba moći i pružila rešenja prihvatljiva za obe zemlje.

Bečka konvencija pruža osnov za diplomatski imunitet i privilegije, ali njena implementacija može dovesti do izazova u urbanom planiranju i potencijalne zloupotrebe privilegija, što ukazuje na potrebu za pažljivom interpretacijom i jasno definisanim pravilima koja će obezbediti usklađenost s lokalnim zakonima.

EKSTRATERITORIJALNOST

Koncept ekstrateritorijalnosti, ključan za ovo istraživanje, značajno utiče na prostornu organizaciju objekata diplomatsko-konzularne namene. Ekstrateritorijalnost predstavlja pravnu fikciju, prema kojoj diplomatski agenti i prostori misije zadržavaju status suverene teritorije zemlje pošiljaoca, uprkos tome što se fizički nalaze u zemlji domaćinu.

Berrige i Lloyd (2012) definišu ekstrateritorijalnost kao:

[...] fikcija da diplomatski agenti u inostranstvu ostaju kod kuće i svakako van teritorije države u koju su akreditovani. Sam termin verovatno potiče od zapažanja Grotiusa u njegovom delu De Jure Belli ac Pacis (1625). Sada je kvalitet najčešće povezan sa diplomatskim prostorijama i još uvek se ponekad veruje, ili se barem pretvara, ne najmanje od strane profesionalnih diplomata, da je to važan razlog diplomatskih privilegija i imuniteta. Ekstrateritorijalnost je

zapravo samo vrlo labav opis tih privilegija i imuniteta. Kao što je Vattel napisao u Le Droit des Gens 1758. godine, 'ovo je samo figurativan način izražavanja njegove [ambasadorove] nezavisnosti od jurisdikcije zemlje i njegovog posedovanja svih prava potrebnih za uspešan rad ambasade'. [...] ostaje, kao što je rečeno, 'upečatljiva slika' i tako korisna politička potpora diplomatskom imunitetu. (str. 145–146)

Ovaj termin je takođe povezan sa funkcionalističkim pristupom u međunarodnom pravu, koji govori da su diplomatske privilegije i imuniteti dodeljeni i opravdani jer omogućavaju efikasno obavljanje diplomatskih funkcija (Berrige and Lloyd, 2012, p. 160).

Ekstrateritorijalnost ima direktan uticaj na urbano tkivo, jer oslobađa diplomatske objekte od lokalnih zakona. Zbog ovog izuzeća može doći do poremećaja u urbanom kontinuitetu i potencijalnih bezbednosnih izazova, koji zahtevaju poseban pristup prilikom planiranja ovih tipologija.

ZAKONI O PLANIRANJU I IZGRADNJI ZA DIPLOMATSKE MISIJE U REPUBLICI SRBIJI

Zakoni Republike Srbije nedovoljno regulišu pitanje izgradnje ambasada i drugih diplomatskih objekata. U zakonima i pravilnicima samo dva člana, Članovi 133 i 135 Zakona o planiranju i izgradnji iz 2014. godine, odnose se na ovu temu (Filipović, 2019). Ova nedovoljna regulativa može se objasniti specifičnom prirodom diplomatsko-konzularnih objekata, uz pretpostavku da će biti korišćene sve ekstrateritorijalne povlastice Bečke konvencije.

Član 133. (U vezi izdavanja građevinske dozvole od strane Ministarstva građevinarstva, saobraćaja i infrastrukture) 5) stadion za 20.000 ili više gledalaca, objekti sa građevinskim opsegom preko 50, zgrade visine preko 50m, silos sa kapacitetom većim od 20.000m³, objekti kazneno-popravnih ustanova, **objekti za zvaničnu upotrebu diplomatsko-konzularnih predstavništava stranih zemalja** (anotacija od strane autora), ili kancelarija međunarodnih organizacija u Republici Srbiji, ako je to propisano bilateralnim sporazumom, kao i stambeni kompleksi sa više stambenih jedinica kada je investitor Republika Srbija.

Član 135. Za izgradnju ili izvođenje radova na izgradnji zgrade za zvaničnu upotrebu diplomatsko-konzularnih predstavništava stranih zemalja, ili kancelarija međunarodnih organizacija u Republici Srbiji, ako je to propisano bilateralnim sporazumom, investitor nema obavezu da obezbedi dokaze o regulisanju odnosa u smislu doprinosa uređenja građevinskog zemljišta, ako postoji reciprocitet sa stranom zemljom, o čemu će potvrdu izdati ministarstvo nadležno za spoljne poslove.

U praksi, ako se država pošiljalac eventualno odluči da prođe kroz proceduru za izdavanje građevinske dozvole (transparentna procedura), to podrazumeva podnošenje kompletne arhitektonske dokumentacije, kako bi je verifikovala službena lica resornog Ministarstva. Da li su ovi uslovi prihvatljivi za državu pošiljaoca ostaje da samostalno odluče (u smislu dugoročne geopolitičke strategije), ali u praksi nema regulativa koje bi kontrolisale bilo kakve projekte (ili nadjačale Bečku konvenciju) na zemljištu namenjenom za diplomatska predstavništva, jer država domaćin neće imati nadležnost. Takođe, glavnu nadležnost i komunikaciju sa stranim misijama vodi Ministarstvo spoljnih poslova Republike Srbije, koje bi trebalo da služi kao posrednik za svu zvaničnu komunikaciju. Ako se država pošiljalac odluči za transparentnu proceduru, to bi potencijalno predstavljalo veći problem, nego da zahteva privilegije garantovane Bečkom konvencijom (u smislu nepostojanja pravne procedure za sprovođenje transparentnog procesa).

Arhitektonsko-urbanističke regulative su podložne promenama, a glavno pitanje je uloga stručne javnosti u pregovorima ovog tipa, u smislu očuvanja interesa za razvoj gradova i države.

Moguće je uvođenje ograničenja slobode u javnim gradskim prostorima, kao i drugi problemi, posebno zabrana kretanja (kolskog i pešačkog), kao i zabrana fotografisanja objekta (fasade i okoline ambasade), čak i ako se pojedinac nalazi u javnom prostoru. Takvi potezi dovode u pitanje „pravo na grad“, kocept koji je postavio Lefebvre (2009), i generalno imaju dublji značaj ukidanja slobode korisnika javnog gradskog prostora, što je upravo razlog zašto bi ove tipologije trebalo da budu pod strogim nadzorom stručne javnosti.

Ovaj aspekt zahteva dodatnu diskusiju o srpskim zakonima i uredbama o neovlašćenom fotografisanju i snimanju objekata u Srbiji (da bi se napravilo poređenje sa istim propisima u Japanu, prika-

zanim u Odeljku 5. ovog članka). Milutinović (2018) citira član 144. Krivičnog zakonika Srbije¹:

Neovlašćeno objavljivanje i prikazivanje tuđeg spisa, portreta i snimka

Član 145

- (1) Ko objavi ili prikaže spis, portret, fotografiju, film ili fonogram ličnog karaktera bez pristanka lica koje je spis sastavilo ili na koga se spis odnosi, odnosno bez pristanka lica koje je prikazano na portretu, fotografiji ili filmu ili čiji je glas snimljen na fonogramu ili bez pristanka drugog lica čiji se pristanak po zakonu traži i time osetno zadre u lični život tog lica, kazniće se novčanom kaznom ili zatvorom do dve godine.
- (2) Ako delo iz stava 1. ovog člana učini službeno lice u vršenju službe kazniće se zatvorom do tri godine.

Milutinović (2018) smatra da tumačenje člana 144. ne pominje, niti podrazumeva fotografisanje javnih objekata i površina i da se samo navodi i odnosi na zadiranje u privatnost pojedinca, ali ne i na javno vidljivo obavljanje delatnosti pojedinca, već samo njihov privatni život. S tim u vezi, na primer, određena služba može, ako je na to ukazano njenom ocenom, po ovoj uredbi, naložiti primenu mere ili radnje u cilju postizanja preventivne zaštite objekta. Štaviše, u ovom slučaju (u vezi sa fotografisanjem) nadležna javna komunalna služba je zadužena za postavljanje putokaza, čitanja „zabranjeno fotografisanje” ili „snimanje”. Tek tada službenik obezbeđenja ima pravo da upozori na ovu zabranu i da nastavi da postupa po prethodno izrađenoj bezbednosnoj studiji i svom ovlašćenju (Milutinović, 2018).

Pregovori na svim nivoima sa državama pošiljaocima nisu novina, i moguće je uspostaviti obostrano koristan dijalog, ukoliko je stučna javnost u oblasti arhitekture i urbanizma države domaćina odlučna da prati prethodno postavljene regulative, kako bi osigurali najbolji scenario za razvoj gradova. Jedan takav primer je zabeležen tokom procesa projektovanja i izgradnje nove američke ambasade 1950-ih godina u Hagu, Holandija (Loeffler, 2011, p. 206), kada su gradski zvaničnici odbili planove za projekat ambasade zbog

1 <https://www.paragraf.rs/propisi/krivicni-zakonik-2019.html>

njegove loše integracije u postojeće gradsko tkivo. Takav stav je bio očekivan, uzevši u obzir posvećenost i osnaženost stručne javnosti, ali je iznenađujuće da nije forsirano ostvarivanje privilegija garantovanih Bečkom konvencijom od strane zemlje pošiljaoca, posebno ako se setimo klauzule o ekstrateritorijalnosti (koja u ovom slučaju nije primenjena). Dakle, kontrola razvoja grada može biti postignuta ukoliko postoji svest različitih aktera o cilju održivog razvoja i ravnoteže između urbane bezbednosti i arhitektonsko-urbanističke regulative.

ZAKONSKA REGULATIVA ZA DIPLOMATSKE MISIJE U JAPANU

Ova studija slučaja bavi se američkom ambasadom u Tokiju i primenom bezbednosnih mera koje značajno utiču na javni prostor oko zgrade. Pristup delu trotoara oko ambasade ograničen je zbog bezbednosnih rizika, čime se narušava kontinuitet urbanih obrazača. Ograničenja obuhvataju severnu, severoistočnu, jugoistočnu i južnu granicu parcele, gde su postavljeni saobraćajni čunjevi i prisutno je obezbeđenje koje odvraća od neželjenog ponašanja u blizini.

Tokom terenskog rada u aprilu 2017. godine (Filipović, 2021), dok je fotografisana zgrada u javnom prostoru (na semaforu na Slici 1), odmah je prišao japanski policajac, naglašavajući da je fotografisanje zabranjeno. Znak sa suprotne strane ulice nije bio vidljiv, pa je bilo dozvoljeno da zadrže fotografije uz opomenu. Kako taj pešački prelaz na semaforu tada nije bio obeležen saobraćajnim čunjevima (Slika 2), autor je hteo da pređe ulicu i obiđe zgradu. Isti policajac je upitao da li postoji neki zvaničan posao u ambasadi, a nakon negativnog odgovora dobijeno je uputstvo o zabrani korišćenja javnog prostora pored ambasade bez zvaničnog sastanka u zgradi. Pri pitanju o razlozima za sprovođenje takvih mera u javnom prostoru sa suprotne strane ulice organi reda nisu mogli da daju nikakav odgovor. Terenski rad je potom nastavljen bez daljih ometanja. Ovo vodi do zanimljivog paradoksa, povezanog sa ranije istaknutim pitanjima slobode i kontrole u javnom prostoru.

Pitanje slobode korišćenja javnog prostora postaje još složenije kada se uporedi sa situacijom u SAD, gde je u Vašingtonu, DC, fotografisanje uglavnom dozvoljeno, ali su postavljena ograničenja

poput zabrane stativa u određenim područjima (npr. Kapitol hilu i memorijalima). Informacije o uslovima fotografisanja u SAD dobijene su kroz analizu pravnih propisa o javnim mestima u Vašingtonu i dodatnim istraživanjem specifičnih zakonskih ograničenja na mestima od značaja. Ovakva ograničenja ukazuju na teškoće u ponovnom uspostavljanju narušenih urbanih obrazaca, jer intenzivne kontrole uspostavljaju „poželjne” obrasce ponašanja u javnom prostoru.

U Japanu, kršenje „poverljivosti” (機密, kimitsu) vojne baze SAD pružanjem „dokumenata, dijagrama itd.” sa „namerom” da se nanese šteta vojsci kažnjivo je zatvorskom kaznom do deset godina² (prema *Ugovoru o uzajamnoj saradnji i sigurnosti, član VI: Objekti i oblasti i Posebnom krivičnom zakonu uz sprovođenje Sporazuma o statusu oružanih snaga Sjedinjenih Država u Japanu*³). Moguće je slikati bilo koje zgrade sa javnog mesta i slobodno koristiti takve fotografije bez pristanka vlasnika ili dizajnera te zgrade [Zakon o autorskim pravima Japana, član 46]. Spoljni izgled zgrada u objektima oružanih snaga SAD nije poverljiv prema Sporazumu o sigurnosti između SAD i Japana i povezanim zakonima donetim u Japanu.

Ova studija slučaja ukazuje na značajne izazove koje bezbednosne mere mogu doneti urbanom razvoju, ograničavajući pristup javnim prostorima oko diplomatskih objekata. Dok ovi prostori moraju biti zaštićeni, ovakva ograničenja narušavaju urbani kontinuitet i smanjuju slobodu kretanja građana. Između urbanih interesa i diplomatskih bezbednosnih zahteva nužan je balans koji će omogućiti očuvanje javnog prostora uz poštovanje bezbednosnih normi.

2 Tekst na japanskom: 日本国とアメリカ合衆国との間の相互協力及び安全保障条約第六条に基づく施設及び区域並びに日本国における合衆国軍隊の地位に関する協定の実施に伴う刑事特別法

第六条

合衆国軍隊の機密（合衆国軍隊についての別表に掲げる事項及びこれらの事項に係る文書、図画若しくは物件で、公になつていないものをいう。以下同じ。）を、合衆国軍隊の安全を害すべき用途に供する目的をもつて、又は不当な方法で、探知し、又は収集した者は、十年以下の懲役に処する。

3 <https://law.stackexchange.com/questions/654/what-buildings-are-people-not-allowed-to-take-photographs-of-in-japan-from-pub/656>

Slika 1. Antiteroristička tabla u blizini američke ambasade u Tokiju, (na engleskom): „Dragi pešaci, put je zatvoren sa ove strane kao zaštita od terorizma. Hvala na pažnji”.

Izvor: Google Street View, februar 2020, dostupno na: https://www.google.com/maps/@35.6689387,139.7439818,3a,18.9y,200.34h,83.91t/data=!3m6!1e1!3m4!1-sJ_vh-mxtdjoQ7xbnl7s4CQ!2e0!7i16384!8i8192

Slika 2. Ometanje korišćenja javnog prostora: nefunkcionalan pešački prelaz ispred zgrade američke ambasade, sa policajcem koji čuva stražu. Semafor je i dalje u funkciji

Izvor: Google Street View, februar 2020, dostupno na: https://www.google.com/maps/@35.6689387,139.7439818,3a,68.9y,88.9h,88.63t/data=!3m6!1e1!3m4!1-sJ_vhmxtldjoQ7xbnl7s4CQ!2e0!7i16384!8i8192

ZAKLJUČAK

Ovo istraživanje pokazuje da regulatorni okviri koji definišu proces izgradnje diplomatsko-konzularnih objekata značajno utiču na urbani razvoj i bezbednost gradova. Rezultati ukazuju da su regulativni okviri često fragmentirani i nedovoljno definisani, što može dovesti do neusklađenosti sa lokalnim urbanističkim regulativama i standardima bezbednosti. Nedostatak jasno definisanih pravnih okvira može rezultirati štetnim prostorno-bezbednosnim rizicima koji negativno utiču na kvalitet urbanog života. Posebno je važan koncept ekstrateritorijalnosti, koji omogućava ambasadama izuzeće od nekih lokalnih zakona, što može negativno uticati na urbano tkivo i bezbednost.

Bečka konvencija o diplomatskim odnosima pruža osnovu za diplomatski imunitet i privilegije, ali njena primena može dovesti do nesaglasnosti i potencijalne zloupotrebe moći, što zahteva pažljivu interpretaciju i primenu. Postoji potreba za jasnijim i strožim regulativama koje će obezbediti usklađenost diplomatskih objekata sa lokalnim zakonima i urbanističkim planovima, uz zadržavanje potrebnih diplomatskih privilegija. Ovo se posebno odnosi na diskusije i implementacije koncepta ekstrateritorijalnosti.

Analiza postojećih zakonodavnih rešenja u Srbiji i Japanu identifikovala je ključne nedostatke i predložila preporuke za unapređenje regulative kako bi se obezbedila ravnoteža između zaštite diplomatskih interesa i očuvanja urbanog kontinuiteta i bezbednosti. Interdisciplinarni pristup, koji uključuje arhitekte, urbaniste, pravnike i druge stručnjake, neophodan je za postizanje održivog razvoja i efikasne primene pravnih okvira. Saradnja između različitih aktera je ključna za održivi razvoj i balans između urbanističkih potreba i bezbednosti.

Kontinuirano unapređivanje pravnih okvira i razvijanje strategija koje omogućavaju održivi razvoj gradova, istovremeno osiguravajući bezbednost i funkcionalnost diplomatskih objekata, neophodni su za postizanje dugoročnih ciljeva. Ovako postavljen okvir doprinosi boljem razumevanju kompleksnosti procesa izgradnje diplomatsko-konzularnih objekata i njihovog uticaja na urbane sredine.

LITERATURA

- Berridge, G. R., & Lloyd, L. (2012). *The Palgrave Macmillan Dictionary of Diplomacy* (3rd ed.). Palgrave Macmillan.
- Filipović, I. (2019). *Extraterritoriality in Situ: Necessity for Re-Conceptualization of Embassy Building Processes in Serbia*. International Scientific Conference and Exhibition: On Architecture– Challenges in Architecture, Urban Design and Art; Sustainable Urban Society Association – STRAND, Belgrade, June 7–8, 2019; ISBN 978-86-89111-21-7
- Filipović, I. (2021). *Soft power architecture: mechanisms, manifestations and spatial consequences of embassy buildings and exported ideologies*. Ph.D. in Engineering Thesis (doktorska disertacija), Keio University, Tokyo, Japan.
- Filipović, I., Vasiljević Tomić, D. (2020). *Examining the effects of urban planning practices of embassy buildings onto public spaces*. Facta Universitatis – Series: Architecture and Civil Engineering, 18(1), 85–97. <https://doi.org/10.2298/fuace191221007f>
- Filipović, I., Vasiljević Tomić, D. (2022). *Ispitivanje uticaja tipologije ambasada na urbanu bezbednost javnih gradskih prostora Tokija* [Evaluating the Impact of Embassy Typology on Urban Security of Tokyo's Public Spaces]; II Scientific National Conference with International Participation „Urbana bezbednost i urbani razvoj” [Urban security and urban development], Faculty of Security and Faculty of Architecture, University of Belgrade, July 1, 2021. Belgrade. Stanarević, S., & Đukić, A. (Eds.). *Urban security and urban development: Proceedings*. Belgrade: Faculty of Security; ISBN: 978-86-80144-55-9. UDC 351.785:725.125(520)
- Milutinović, D. (2018). „Neovlašćeno” snimanje i fotografisanje javnih objekata. [“Unauthorized” filming and photographing of public buildings]. Strukovno udruženje Sektora bezbednosti. <http://www.sektorbezbednosti.com/neovlasceno-snimanje-fotografisanje-javnih-objekata/>
- Lefebvre, Henri, Hess, R., Deulceux, S., & Weigand, G. (2009). *Le droit à la ville* [The Right to the City] (*ANTHROPOLOGIE*) (ECONOMICA ed.). ECONOMICA. (Original work published 1968).
- Loeffler, C. J. (2011). *The Architecture of Diplomacy. Building America's Embassies*. Princeton Architectural Press.

PRODUCTION OF REGULATORY FRAMEWORK FOR EMBASSY BUILDINGS AND ITS INFLUENCE ON CITY DEVELOPMENT

SUMMARY

When examining the regulatory framework governing the construction of embassies and diplomatic-consular facilities, it becomes evident that they are primarily based on the provisions outlined in the Vienna Convention on Diplomatic Relations. Consequently, these provisions are regarded as a higher-order legal document, superseding all laws, rules, and regulations of the host country where diplomatic-consular missions may be established, including embassy facilities. Notably, the concept of extraterritoriality often grants exemption from the architectural and urban guidelines of the host country. The aim of this research is to analyze, categorize, and theorize the processes influencing the creation of regulatory frameworks for embassy facilities and their ramifications on urban development. While it is acknowledged that the scarcity of such typologies contributes to a lack of clear regulation, it is crucial to emphasize the documented adverse effects on urban fabric, continuity, and morphology resulting from this absence of a comprehensive legal framework. These detrimental spatial impacts are particularly evident in the form of security risks, which can be monitored and documented. Such risks often extend to surrounding public spaces and neighborhoods, significantly impacting the quality of urban life. The findings of this study reveal a considerable variability in the interpretation of architectural and urban planning guidelines throughout the construction of diplomatic and consular missions. This variability largely stems from the absence of well-established regulatory frameworks, which presuppose the full utilization of privileges outlined in the Vienna Convention on Diplomatic Relations when constructing embassy buildings. In conclusion, it is imperative to adopt an interdisciplinary approach and empower various stakeholders to promote sustainable development and strike a balance between urban security and architectural-urban regulation.

KEYWORDS: *embassy, regulatory framework, urban safety, public space.*